

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta 5— „
četrt leta 2-50 „
posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštne 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Jezik za zobmi pa usta zaprta! . . .

Krasen naslov! Ravno ob 50 letnici dišnega glasila našega učiteljstva, pa take besede . . .

Pred mano leži 2. letošnja številka klerikalne „Gorice“. Na tretji strani zagledam članek „Liberalnemu učiteljstvu“, ki ga podajam tu dobesedno: Glasi se:

„Z dežele nam prihajajo glasovi, da najhujši zabavljači proti našim poslancem so liberalni učitelji, ki ljudstvo dražijo, je hujskajo in zavajajo na kriva pota ter mu tudi tolažijo razne dogodke v deželi po svoje. Tem hujskačem rečemo v resnem trenutku: Jezik za zobmi pa usta zaprta, ali pa resnico govorite! Obrekovanje ne trpimo več! Ura je skoro prišla, da bomo začeli obračunati s temi prosvitljenimi liberalnimi lutri. Aut-aut! Ozrite se malo okoli sebe! Li ne veste, da so zastopniki ljudstva oni, ki vam kruh režajo? Ko bomo začeli pometati, potem ne bo pomagalo vse cviljenje nič! Govorili smo!“

Uboge učiteljske pare! Krščanski demagogi ob Adriji maše učiteljstvu usta. Res, lep znak političnega šarlatanstva v naši lepi deželi!

Zdaj, ko so z nečuvnim terorizmom, z denarjem, s pomočjo prižnice in izpovednice zmagali pri volitvah bi radi zatrli slehrno sled odpora proti svoji stranki. Stranka, poudarjač vedno svoja krščanska načela, v zvezi z najhujšimi sovragi slovenstva, pa tudi vere, stranka, ki hoče imeti ime slovenske stranke, pa protežira po svojih članih deželnega odbora vse laške privandrovece iz kraljestva, stranka, demokratska do mozga, a komandirana despotsko po enem Kristovem namestniku, ki se tako trese pohlepja po mamónu, taka stranka bo pravila učiteljem trpinom, naj drže jezik za zobmi!

Nehote se je piscu omenjenih vrstic zaletelo. Piše, naj govorimo resnico. To bomo že storili, samo vam ne bo to všeč, ker ne poznate te hčerke božje ter smatrate laž za

resnico, ker cenite le hinavstvo, svetohlinstvo! Ko bi hotel kdo dregniti v gnezda vaših prvoboriteljev in pristašev, to bi bil smrad. Toda napredno učiteljstvo je vzvišeno nad tako moralno, ki se je poslužuje naši psevdokristovi namestniki in njih verni oprodje, ostanki drugih strank. Plašč krščanske prizanesljivosti in pozabljenosti naj zakrije te korifeje!

Saj je ravno vaša gonja ljudstvo demoralizovala, da meni Bogu dopadljivo delo napraviti, če denuncira napredne elemente, če hodi pridno v cerkev ter tam na videx hoče od pobožnosti skopneti. Doma pa so najslabši očetje, so najslabše matere so ljudje, podvrženi vsem slabostim!

To vidim sam v svojem kraju. Najfanatičnejši klerikalci so bili ali pa so še moralne propalice, zapraviljivci ali pa duševne reve, ki se ne morejo otresti gotovih predsodkov do omike. Otroci teh so v veronauku najslabši, z osmimi in več leti še križa ne znajo narediti. To je katoliško. Seveda napredne sosede tožiti, napredne ljudi ovajati, jim škodovati, kjer in kolikor mogoče, pri tem pa hinavsko zavijati oči proti nebu, to so vaši vzori. Zdaj, ko imate v deželnem zboru večino, menite, da ste v svojem elementu. Toda varate se. Tudi vas bo strla moč prosvete. Zmagali ste, a s slabim orožjem. Denar, obrekovanje, vohunstvo, prilizovanje, to so orožja modernih katoličanov. Sramota, stopite v boj le z uma svetlim mečem, z resnico, ne z lažjo, z omiko, ne z poneumnemanjem, pa bomo videli uspehe. Zato nas vaše kričanje ne spravi iz ravnotežja. Delali bomo za narod, poučevali ga in mu razkrinkovali njegove zajedavce.

Vem, da boste izvajali konsekvence, toda nič ne de. Neznajčajši pojdejo tudi za vami ter bodo prodali dušo in prepričanje, a upanje je, da teh ne bo mnogo.

Kdor je res napreden, kdor se resno trudi v šoli in izven nje, ta bo sicer trpel, a osamljen ne bo. Tolažila ga bo tudi zavest, da je pomagal ljudstvu ter ga obvaroval pred pogubnimi vplivi modernih inkvizitorjev.

Letos praznuješ, dišno naše glasilo, 50 letnico. Tem potom ti kličem imenom

mladih in najmlajših tovarišev in tovarišice kršnega Krasa ter lepe vipavske doline:

Le tako dalje do zmage! Bodočnost mora biti obsevana po solcu svobode in omike.

Vam pa, dragi mi kolegi in kolegije, kličem: Vsi na krov ter si ne pustimo ukazovati od klike političkih demagogov!

Argus.

Deželno „Slov. učiteljsko društvo v Ljubljani“.

Kakor smo že javili, se je vršil 41. občni zbor te organizacije dne 28. decembra 1909 v „Narodnem domu“ v Ljubljani ob obilni udeležbi zastopnikov učlanjenih društev.

Predsednikov nagovor.

Predsednik Juraj Režek je govoril:

Slavni zbor!

Otvaram današnje naše 41. glavno letno zborovanje ter konstatujem glasom § 11. društvenih pravil današnjo sklepčnost. V imenu društvenega odbora kar najsrčnejše pozdravljam vse cenjene gospodične tovarišice in drage tovariše, ki sta se letos zopet v tako mnogobrojnem številu zbrali in odzvali našemu vabilu. Posebno iskreno pa še pozdravljam drage nam goste, tovariše iz Štajerske in Primorske, ki so s svojo današnjo udeležbo vnovič pokazali svojo lepo kolegialnost in solidarnost z nami kranjskim učiteljstvom.

Skozi 40 let se že trudi in dela naše društvo za povzdigo in koristi našega šolstva in našega stanu. V tej dolgi dobi smo imeli mnogo bojev, mnogo nasprotnikov, a tudi dobrih prijateljev, ki pa marsikateri že počiva v hladnem grobu. Eden pa je, ki nam je skozi vso to dolgo dobo zvesto in neustrašeno stal ob strani in ki še danes z vsem ognjem svojega duha vihti svoj uma svetli meč za pravice in zahteve našega narodnega šolstva in učiteljstva — to je naš „Učit. Tovarish“, ki s prihodnjim letom praznuje že 50 letnico svojega obstanka. Redka starost v življenju slovenskega časopisja, a vesel pojav za slovensko učiteljstvo, in gotovo nas vse

danes navdaja [prav srčna želja, da bi bilo temu našemu vrlému sobojevniku usojeno še dolgo vrsto let delati za prosep in čast šole in učiteljstvu.

Gotovo torej govorim Vam vsem iz duše in od srca, ako danes ob glavnem letnem zborovanju našem najiskrenejše čestitam uredništvu in založništvu na tako lepem doseganju uspehu s srčno željo, da naš „Učit. Tovarish“ živi, se krepi in razširja na čast slovenskega učiteljstva!

Važen letošnji dogodek, ki se ga je naše učiteljstvo že veselilo in dostojno praznovalo, je bila 40 letnica našega državnega šolskega zakona. V marsičem so mu sicer pristigli peruti z znano novelo iz leta 1883., a še vedno je čvrst steber, na katerem krepko sloni in se razvija naše novodobno šolstvo. Zato se hvaležno spominjamo ob tem dogodku onih činiteljev, ki so nam ga dali in ohranili do današnjih dni, pred vsemi pa našega dobrega in skrbnega vladarja, ki nam ga je potrdil. Naj bi nam ga dobrohotno nebo ohranilo do najpoznejše dobe človeške starosti!

Najvažnejše vprašanje pa je bilo za nas letos gotovo naše krušno vprašanje. Pričakovali smo in se trdno nadejali, da se vsaj novim po splošni volilni pravici izvoljenim deželnim očetom omečajo srea do trpečega učiteljstva in da vendar že enkrat prisije, če že ne celo solnce, pa vsaj dobrodejen zarek tudi čez prag kranjskega učiteljstva. Toda kruto smo se varali! „Src nimajo!“ je bil vzkljknil pred leti govornik ob onem znamenitem našem shodu, in res okamenelo srce mora imeti tisti, ki pušča ob toliki draginji stradati in gladu umirati najboljše narodove delavce — učiteljstvo. V našem „Vdovskem društvu“ je samo v zadnjih dveh letih pomrlo več tovarišev kot prej v celem desetletju, in koliko jih je še vsako leto zaradi bolehnosti na dopustu! In odkod to? Na pordelo, pomanjkanje, draginja, glad — neznošna bedala!

Polastil se nas je obup, ker od nikoder ni pomoči — tudi od vladne strani ne! — in z resignacijo čakamo prihodnjih dni.

LISTEK.

Učitelji in prijatelji.

Spomini. Napisal Jan Saje, nadučitelj v p. v Senti Jerneju.

Oprostite mi, da tudi jaz nekaj vrstic napišem ob 50 letnici jubileja „Učiteljskega Tovarisa“.

Hodil sem l. 1852. po Ljubljani s součencem Petrom Cebinom, ki je bil takrat v pripravnicah v Ljubljani. Nagovarjal me je, naj se grem za sprejem oglasit v ljubljansko pripravnico k direktorju Schlakarju. Grem k temu gospodu, pa mi poreče, da me sprejme, če mu dokažem, da sem dovršil 4. latinsko šolo. Ker pa nisem bil v 4. lat. šoli, je pa rekel, naj grem v Idrijo, tam pa vse sprejmejo in v enem letu dovršim pripravništvo.

Šel sem takoj h kanoniku Jurju Savaschniggu, ki mi je vse potrebno povedal in šel sem v Idrijo h katehetu in direktorju Karlu Legatu, ki me je takoj zapisal in sprejel.

V letu 1852/3 sem dovršil pouk in bil dekretiran jeseni v Črnomelj za drugega učitelja.

Ko pa pridem v Metliko, da se predstavim dekanu kot okr. šol. nadzorniku, mi ta pove, da bo v Črnomlju nastavljen učitelj sin Kristof, jaz pa pridem kot samostojen učitelj na Planino (Stockendorf) nad Črnomljem in Semičem.

Pisma so se križala tako dolgo, da sem službo nastopil šele 28. februarja 1854. V najemu je bila šolska soba in učiteljsko stanovanje, seve, vse v jako slabem stanju. Plače je bilo 210 glđ. in za orglanje prosta bira.

Premišljeval sem na vse načine, kako bi mogel pripomoči, da bi novo, jako potrebno šolo sezidali. Kočevarji so jako vneti za šolo in imajo radi učitelje, ker jih ti pouče, da hodijo tržiti v razne kraje, kostanj peč po Dunaju in drugod, igrat „hoch oder nieder“ itd. Res, pridobil sem župana Mauserja, Lukana Jan., Jelena in več drugih, posebno župnika Daniela Terzhka, da smo kmalu sezidali novo šolo.

Bil sem jako vesel in rad sem učil dečke in deklice vseh potrebnih nauk, pa tudi slovensko sem jih učil, ker so ti ljudje na meji in občujejo s Semičani in Črnomeljčani.

V letu 1853. je bila birma v semiški dekaniji. Dekan Skubic v Semiču je naprosil nas učitelje, da smo se v petju vadili in vsak tretji četrtek k njemu prišli pet in h kosilu, da smo zamogli o birni po vseh cerkvah orglati in peti. Bili smo pa le štirje. Še živa sva nadučitelj Vencelj Šturm v Metliki, ki je pel II. bas, in pa jaz, ki sem pel I. tenor. Kristof iz Črnomlja (II. tenor) in Fr. Muhič (I. bas) sta oba že umrla. Peli smo ves teden pri vseh cerkvah, v Črnomlju pa smo zapeli podoknico knezoškofu Antonu Alojziju Wolfu.

Predstavil nas je glavar Schuler, ter je vprašal knezoškof mene, sem li zadovoljen v službi na Planini. Seve, povedal sem, da bi bil rajši med Slovenci. On me potolaži in obljubi, da bom dobil primerno službo, ker sem izborni pel. Dobil sem že v oktobru 1853 dekret za Dol (Lustthal) in sem 8. decembra 1853 že tam orglal in takoj začel v šoli poučevati.

Imel sem isti čas nekaj nekdanjih součencev v bogoslovju ter sem jih obiskaval. Na Dobravi je bil pa moj součenec Peter Cebin za učitelja. Bila sva v Rudolfovem skupaj na stanovanju, in z mano v eni sobi in postelji je stanoval Simon Jenko, ki smo se v I. latinski šoli skupno učili latinščino in druge predmete. Peter Cebin me pelje enkrat v stanovanje Andreja Praprotnika na šentjaskobskem trgu v hranilnični hiši, kjer je Andrej stanoval.

Seznanil sem se bil dodobrega s to blago dušo, ki me je povabil, naj ga vselej obiščem, kadar pridem v Ljubljano. Ker sem bil tako blizu Ljubljane, sem se z našimi molarji peljal več četrtkov v Ljubljano, kjer smo se shajali pri Andreju Praprotniku. Seznanil sem se z Belarjem, Zorinom in Rakteljem. Iz bukarne sem dobival knjige, ko sem tudi pristopil kot ud. Bili so za tisti čas še dosti dobri sestanki, ko smo se izobraževali in eden drugega navduševali in izpodbujali za svoj stan. Ugibali smo večkrat, kako bi si svoj stan izboljšali v materialnem in duševnem